

Ідселові кортіло кого-небудь убити. Він, Парк і Фексон уже третій тиждень блукали по цих мертвих просторах, розкопували кожний курган, який їм попадався, нічого там не знаходили і йшли шукати іншого. Минало недовге марсіанське літо, що не день ставало потроху холодніше. І що не день все більше шарпались Ідселові нерви, вельми вразливі й за куди кращих обставин. Поруч із ним весело дріботів коротулька Фексон — він мріяв про силу-силенну грошей, що перепаде їм, коли таки знайдуть ту зброю. Трохи далі дибав мовчазний Парк, весь зроблений немов із заліза. Він ніколи не скаже і слова, аж поки до нього не заговориш.

Ідсел дійшов уже краю. Щойно вони розкопали ще один курган, і знову не знайшли ніяких слідів покинутої марсіанами зброї. Водянисте сонце, здавалось, пильно стежило за ними, а на неправдоподібно голубому небі проглядалися зорі. Надвечірній холод забирався під герметичний Ідселів скафандр, позбавляв гнучкості суглоби, судомив могутні м'язи.

Цілком для себе несподівано Ідсел вирішив убити Парка. Він незлюбив того похмурого чоловіка ще відтоді, як на Землі формувалась оця їхня компанія. Він не любив його навіть дужче, ніж зневажав Фексона.

Ідсел зупинився.

— Ти знаєш, куди нам тепер іти? — запитав він Парка тихим, зловісним голосом.

Парк недбало пересмикнув худими плечима. На його довгому блідому обличчі не відбилось ніякого чуття.

— То знаєш чи ні? — повторив Ідсел.

Парк знову здвигнув плечима.

Кулю в довбешку, вирішив Ідсел і потягся рукою до кобури.

— Зачекай! — зойкнув Фексон і притьмом став між ними. — Не дурій, Ідселе. Згадай краще про гроші, які ми матимемо, коли знайдемо зброю! — Очиці в коротульки аж заблищали від тієї згадки. — Вона ж десь тут, зовсім поруч, Ідселе,— може, в найближчому кургані!

Ідсел завагався, але не відвів гострого погляду від Парка. Зараз жадоба вбити поймала його як ніколи раніше. Якби він знав, що все так повернеться, тоді, коли вони тільки гуртувались на Землі для цієї експедиції!.. Тоді все здавалося зовсім легким. До його рук потрапила металева пластинка, на якій було викарбувано, де розташовано схови легендарної марсіанської зброї. Парк умів розбирати марсіанські письмена, а Фексон дав гроші на подорож. Справді, Ідсел тоді уявив собі, ніби все, що від них вимагатиметься,— це висадитись на Марсі й переможним маршем прочимчикувати до кургану, де сховано ті скарби.

Доти Ідсел ще ніколи не покидав Землю. Він ніяк не сподівався тижнями терпіти від холоду, мучити себе стравами з концентратів, постійно відчувати запаморочення від того ріденького, тисячу разів переочищеного у збагачувальному пристрої повітря. Він тоді й уявити не міг, що так тяжко болітиме все тіло, коли доведеться продиратися через непролазні марсіанські чагарі.

Його в той час переймало лише одне — нагорода, що її уряд, будь-який на світі уряд, приділить за ту омріяну зброю.

— Перепрошую,— сказав Ідсел, раптом опанувавши себе. — Кляті місця — то все вони винні... Вибачай, Парку, я погарячкував. Веди далі.

Парк кивнув і рушив уперед. Фексон зітхнув з полегшенням і подріботів слідом за ним.

Вони знайшли "той самий" курган уже ближче до вечора — Ідселів терпець знову мало не урвався. Це громадище було ні на що не схоже, але на вигляд нагадувало те, що описувалось у письменах. Під кількадеюмовим шаром наносів ховався метал. Невдовзі вони відкопали якісь двері.

— Стривайте, я зіб'ю запори,— промовив Ідсел, витягаючи револьвер.

Парк відсунув його вбік, повернув ручку й розчинив двері.

За дверима відкрилася велетенська зала. А в ній довжелезні блискучі ряди — легендарна, буцімто навіки зникла, зброя планети Марс, здобуток давньої марсіанської цивілізації.

Троє землян стояли хвилину, мов зачаровані. Перед ними були скарби, яких людство вже й не сподівалось побачити. Відтоді як люди вперше висадились на Марсі, тут досліджено руїни всіх великих міст. По всій планеті поламані колісниці, статуї, різне знаряддя — т.о була лише тінь титанічної цивілізації, що на багато тисячоліть випередила земну. Фахівці старанно розшифровували марсіанські письмена, які повідали людям про жахливі війни, що спустошили обличчя планети. І все ж ті письмена залишили дослідників лиш на півдорозі, бо в них нічого не було сказано про те, що сталося з марсіанами. На Марсі вже кілька тисяч років не було жодної розумної істоти. Навіть розвинене тваринне життя тут зникло без сліду.

Й, очевидно, марсіани забрали кудись із собою і свою зброю.

Ідсел знав, що та зброя має цінуватись на вагу радію. Бо ніде не існувало й не існує нічого подібного.

Земляни ввійшли до зали. Ідсел узяв до рук перший предмет, що йому трапився. То був наче револьвер, схожий на кольт, тільки більший.

Він підійшов до дверей і спрямував зброю на чагарники під горбом.

— Не стріляй! — скрикнув Фексон. — А ну як палахне назад або ще щось? Хай уже стріляють ті, кому уряд призначить. Коли продамо урядові все це.

Ідсел натиснув на курок. Кущ, що стояв на відстані 75 футів, ураз вибухнув яскравим червоним полум'ям.

— Нівроку,— відзначив Ідсел і погладив зброю рукою. Тоді відклав її вбік і пішов за наступною.

— Будь ласка, Ідселе,— Фексон аж зіщулився від страху. — Не треба більше випробовувати. А то ще підірвеш яку-небудь атомну бомбу...

— Цить мені! — процідив Ідсел, вишукуючи, де треба натиснути, щоб стрельнула і ця.

— Не стріляй більше! — заверещав Фексон. Він повернувся до Парка, шукаючи підтримки, але той тільки мовчки спостерігав за Ідселом. — Зрозумій, тут, може, знаходиться те саме "щось", чим винищено геть увесь марсіанський люд! Ти що, хочеш, щоб воно знову шарахнуло, га?

А Ідсел уже роздивлявся те місце на рівнині, що розплавилось після нового пострілу.

— Гарна штучка. — Й узяв ще один смертоносний пристрій, схожий на берло. Він геть забув про холод, він не тямив себе від щастя, бавлячись з усіма тими блискучими цяцьками.

— Линяймо звідси,— сказав Фексон і попрямував до дверей.

— Линяймо? Куди?! — гарикнув Ідсел. Він тільки-но взяв до рук ще один убивчий інструмент, із вигнутою рукояткою, і зручніше прилаштував його до плеча.

— Назад, до корабля,— мовив Фексон. — Полетимо, продамо цей мотлох — так, як домовлялися. По-моєму, ми зможемо заправити будь-яку ціну... Взагалі — будь-яку! Така зброя... Та кожний уряд відвалить нам за неї мільярди!

— Я передумав,— промовив Ідсел. Краєчком ока він стежив за Парком. Той худий мовчун походжав собі поміж стосів зброї, але нічого не торкався.

— Та послухай же! — верещав Фексон, люто витріщившись на Ідсела. — Я фінансував експедицію. Ми домовлялись продати те, що знайдемо. І я маю право... а... А може, не маю...

Просто в живіт йому було спрямовано дуло ще одного, поки не випробуваного зразка зброї.

— Що ти собі надумав? — пробелькотів він, намагаючись не дивитися на те дуло.

— До біса всяку торгівлю,— проказав Ідсел, прихилившись до стіни печери, звідки йому було краще видно Парка. — Мені здається, я й сам можу дати раду цьому мотлохові. — І широко всміхнувся. Але не випускав з очей обох компаньйонів.

— Я тепер зможу озброїти гурт надійних хлопців. З цими-от іграшками ми легко повалимо уряд якої-небудь симпатичної країни, скажімо, в Центральній Америці. І триматимемо там владу хоч і повік.

— Ну, як на мене,— сказав Фексон, скося позираючи на зброю в Ідселових руках,— то я б волів не брати участь у подібних розвагах. Мене можеш не рахувати.

— Гаразд,— відповів Ідсел.

— Ти не хвилюйся, я нікому не скажу,— квапливо заговорив Фексон.

— Я мовчатиму. Просто не хочу бути там, де стріляють і вбивають. Тому я йду звідси.

— Ще б пак,— погодився Ідсел. Парк стояв біля стіни, уважно розглядаючи свої нігті.

— Якщо твоєму королівству знадобляться гроші, я теж для вас трусону капшуком,— із кволою посмішкою промовив Фексон. — Може, ти тоді даси мені титул герцога абощо.

— Гадаю, домовимось.

— Я вже дякую. Ну, хай щастить. — Фексон помахав рукою і рушив від печери. Ідсел дав йому відійти на 20 футів, тоді підвів ще не випробувану зброю й натиснув на курок.

Не почулось ніякого звуку, не було ніякого спалаху. Але Фексонову руку раптом відтяло наче бритвою. Ідсел одразу натиснув курок удруге, ще й повів дулом поперек Фексона. І коротульку перерізало навпіл, а на ґрунті по обидва боки від нього з'явилися глибокі борозни.

Тут Ідсел збагнув, що стоїть незахищений спиною до Парка, і рвучко повернувся: що тому схопити найближчий пістолет і спопелити самого Ідсела? Але Парк стояв на тому ж місці, склавши руки на грудях.

— Такий промінь, певно, проб'є наскрізь будь-яку твердинь,— промовив Парк. — Дуже корисна штука.

Наступних півгодини Ідсел провів у захоплюючій біганині до дверей і назад із зброєю найрізноманітніших гатунків. Парк ні до чого не доторкувався, але спостерігав з інтересом. Старовинна марсіанська зброя була зовсім як новенька, тисячорічна бездіяльність аж ніяк не вплинула на її можливості. Тут було безліч гранатометів різної конструкції й різного калібру. Теплові та радіаційні рушниці — у напрочуд компактному виконанні. Була зброя, що заморожувала, і зброя, що спалювала; інші види були здатні покрити, порізати, згустити кров, паралізувати чи ще там якось згасити тріпотливу свічку життя.

— Давай спробуємо це,— сказав Парк. Ідсел, який саме приготувався зробити залп надзвичайно цікавої на вигляд триствольної гвинтівки, оглянувся.

— Ніколи мені,— кинув він.

— Кидай ти дурня строїти з тими пукавками. Маємо знайти щось справді варте...

Парк стояв біля низенької чорної машини на коліщатках. Удвох вони викотили її надвір. Парк спостерігав, як Ідсел крутить важільці та ручки. В глибинах машини почулось тихе гудіння. Потім навколо неї утворився голубий серпанок. Ідсел далі крутив настройку, а серпанок усе розширювався, поки не обволік обох землян.

— Ану, спробуй вибухівку,— підказав Парк. Ідсел узяв рушницю, що стріляла фугасними набоями, й бабахнув крізь голубу стіну. Заряд поглинувся голубим серпанком. Він один за одним використав ще три набой. Жоден з них не пробив голубу імлу.

— Гадаю, з цією штукою не страшний і атомний вибух,— тихо промовив Парк. — То силове поле.

Ідсел вимкнув машину, й вони повернулись до печери. Сонце вже схилялось до обрію, у велетенській землі ставало щодалі темніше.

— Знаєш,— мовив Ідсел,— а ти таки чудовий хлопець, Парку. Хлопець хоч куди.

— Дякую,— озвався Парк, обводячи очима стоси зброї.

— Ти не береш сильно у голову, що я пришив Фексона, га? Він же вирядився прямо до уряду.

— Навпаки, я схвалюю.

— Чудово. Я знав, що ти поведешся як треба. Ти ж міг підстрелити мене, коли я вбивав Фексона. — Ідсел не додав, що сам він тільки так би й учинив.

Парк пересмикнув плечима.

— А ти не хотів би разом зі мною заснувати оте королівство? — криво всміхаючись, спитав Ідсел. — По-моєму, ми б змогли встругнути таке!.. Мали б чудову місцинку, скільки хочеш дівчаток, скільки хочеш розваг! Ну, що скажеш?

— Згода,— сказав Парк. — Пристаю до тебе. — Ідсел плеснув його по плечу, й вони пішли разом уздовж стосів зброї.

— Ну, тут більше нічого нового,— зауважив Парк, коли проминули всю залу. — Це все — лиш різновиди того, що ми вже бачили.

У дальній стіні печери вони знайшли маленькі двері. На них було викарбувано якийсь напис марсіанськими літерами.

— Що тут написано? — поцікавився Ідсел.

— Щось таке про "найостаннішу зброю",— придивившись до витончених візерунків, пояснив Парк. — І попередження — не заходити!

Він розчинив двері. Спільники ступили за поріг і тут же відскочили назад.

За дверима було приміщення, либонь утричі більше від зали, через яку вони перейшли. І весь той величезний простір, скільки сягало око, був заповнений солдатами. Озброєні до зубів, у розкішних одностроях, солдати стояли непорушні, як статуї.

Неживі вояки.

Біля дверей стояв стіл, а на ньому три предмети. Невелика, розміром як людський кулак, куля із вмонтованим у неї градуйованим циферблатом. Далі — блискучий шолом. А ще далі — маленька чорна скринька з марсіанським написом.

— Це кладовище чи склеп? — прошепотів Ідсел, з острахом вдивляючись у суворі, не схожі на людські обличчя марсіанських солдатів. Парк, що стояв позад нього, не відповів.

Ідсел підійшов до столу й узяв градуйовану кулю. Тоді обережно повернув циферблат на одну поділку.

— Як, по-твоєму, для чого ця штука? — запитав він Парка. — Може, якраз...

Тут вони обоє роззявили з подиву роти й сахнулися назад.

Шереги вояків заворушились. Солдати переступили з ноги на ногу, тоді знову завмерли в позиції "струнко". Але в їхній поставі вже не було тієї мертвої застиглості. Стародавні вояки були живі.

Один із них, в ошатному мундирі — срібне з пурпуровим,— виступив наперед і вклонився Ідселові.

— Володарю, твоє військо готове.

Ідсел був занадто вражений, щоб відповісти.

— Як ви лишаєтесь живими стільки тисяч років? — озвався замість нього Парк. — Ви — марсіани?

— Ми служимо марсіанам,— проказав солдат. Парк відзначив, що уста в солдата не рухаються. Значить вони спілкуються телепатично. — Володарю, ми є Синтети.

— Хто вами повеліває? — спитав Парк.

— Активатор, володарю. — Синтет звертався безпосередньо до Ідсела, втупившись у кулю в його руках. — Ми не потребуєм ні їжі, ні сну, володарю. Єдине наше бажання — служити тобі й битися з твоїми ворогами. — Солдати в шерегах схвально закивали головами.

— Веди нас у бій, володарю!

— І поведу! — гукнув Ідсел. Він тільки тепер остаточно прийшов до тями. — Я покажу вам, хлоп'ята, де можна зчинити справжній бій, будьте певні!

Вояки тричі урочисто салютували йому. Ідсел глянув на Парка й ошкірився посмішкою.

Так, а для чого служить решта поділок на циферблаті? — поцікавився він. Але солдат мовчав. Очевидно, це запитання виходило за межі вмонтованої в нього інформації.

— Мабуть, для оживлення інших роботів,— сказав Парк. — тут може бути ще багато підземель та завалів.

— Браття! — загукав Ідсел. — Скоро я поведу вас на битву! — І вояки знову тричі відсалютували йому.

— Дай їм спокій — хай іще посплять. А ми поки що обговоримо, як діяти далі,— запропонував Парк. Так само заворожений, Ідсел повернув вимикач, і солдати знову закликали в непорушності.

— Вийдемо надвір.

— Гаразд.

— І візьмемо з собою оці речі. — Ідсел підхопив блискучий шолом та чорну скриньку й поспішив слідом за Парком. Сонце було вже зовсім низько, і через усю червонясту пустелю простяглися чорні тіні. Накотив дошкульний холод, але вони обоє його не помічали.

— Ти чув, що вони говорили, Парку? Ти чув? Вони сказали, що я — їхній Проводир! А з такими молодцями, як оці... — Він засміявся, звернувши лице до неба. З такими вояками, з такою зброєю,— хіба щось на світі зможе зупинити Його? О, Він таки створить у тій своїй країні земний рай — одні тільки дівчата чого будуть варті! Справді, його чекають великі часи!

— Я — Полководець! — загорлав Ідсел і нап'яв шолом собі на голову.
— До лица мені, га, Парку? Хіба я не схожий на... — Він раптом замовк, бо у вуха йому забринів, зашепотів, замуракотів якийсь голос. Що він промовляє?

— ...Паскудний недоумок, нікчема, теж собі надумав — якесь жалюгідне королівство! Таку владу повинна мати лише геніальна людина — людина, що може змінити історію. Тобто я!

"Хто це говорить? Не я сам, то невже — Парк?" — Ідсел раптом усвідомив, що в цьому шоломі він здатний підслуховувати чужі думки. Йому вже не вистачило часу, щоб вибрати, якою зброєю покарати зухвальця.

Парк вистрілив йому точно у центр спини з пістолета, якого тримав напоготові весь час.

— От уже недоумок,— промовив Парк до самого себе, натягаючи шолом собі на голову. — Королівство! Тут можливість заволодіти всім світом — а він про якесь миршаве королівство!

Він оглянувся на печеру.

— Із таким військом... із силовим полем... З усією цією зброєю... Та я ж завоював Всесвіт! — Він проказав це холодно й розважливо, бо знав, що так і буде. І попрямував до печери, щоб оживити роботів-солдатів, але тут згадав про маленьку чорну скриньку, що її Ідсел виносив із печери.

На скриньці був напис стрімливим марсіанським шрифтом:
"Остаточна зброя".

"Цікаво, а це що таке?" — подумав Парк. Він дозволив Ідселові трохи пожити — щоб той встиг випробувати перших два дива, бо не хотів сам

наражатися на ризик осічки. Але то погано, що Ідсел не пожив ще годинку — хай би випробував цю штуку теж.

"Власне, воно мені майже зовсім і не потрібне",— переконував він себе. Вибір і так уже величенький. Але, можливо, з цією штукою вся справа буде ще простішою, та й безпечнішою. Що б воно не було, все одно має бути корисне.

— Отож,— сказав він собі,— подивимось, що марсіани вважали остаточною зброєю. — І відкрив скриньку.

Звідти ринула якась пара. Парк миттю відкинув скриньку вбік, побоявшись отруйного газу.

Пара все громадилася вгору і на всі боки, тоді почала згущуватись, ущільнюватись, набираючи непевної форми.

За кілька секунд над скринькою нависало щось завершене, воно злегка оберталося й випромінювало мертвотне біле світло. Парк побачив, що це "щось" є величезні уста, а над ними — пара немигаючих очей.

— Го-го-го! — промовили ті уста. — Протопла-а-зма! — І полинули до мертвого Ідсела. Парк підвів фугасну базуку й старанно прицілився.

— Ти-и-иха протопла-а-азма,— прогуділа потвора, обнюхуючи труп.— Полюбля-а-аю ти-иху протопла-азму. — І заковтнула тіло одним махом.

Парк вистрілив. Від вибуху в ґрунті утворилась дірка у добрих десять футів. З дірки відразу виникли гігантські уста й полинули на нього, прицмокуючи й усміхаючись.

— Як же до-о-овго... — сказали вуста.

Парк закликав на поміч усю свою волю. Він намагався не дати собі впасти у паніку. Неквапним рухом увімкнув силове поле, утворивши навколо себе сферу голубого серпанку.

Так само посміхаючись, потвора попливла до голубої імли. Парк схопив зброю, якою Ідсел покінчив із Фексоном, і з надією відчув у своїх руках потужну, зрівноважену силу. Ступивши крок назад, до межі силового поля, він випустив промінь у ворога.

Потвора невпинно наближалась до нього.

— Згинь! Згинь! — заверещав Парк. Мужність його покинула.

А потвора, широко всміхаючись, далі линула до нього.

— Полюбля-а-а-ю ти-и-ху протопла-а-азму,— прогуділа потвора, змикаючи свої велетенські вуста на Паркові.

— Ті-ільки жва-а-ву протопла-а-азму полюбля-а-а-ю те-ежжж.

Глитнула один раз, тоді впливла з силового поля й жадібно озирнулася на всі боки, вишукуючи собі мільйони згустків протоплазми, як у ті старі добрі часи.